

Районний методичний кабінет відділу освіти
Великомихайлівської районної державної адміністрації

Нові стандарти - нова школа

Інструктивно-методичний збірник

2013

*Затверджено методичною радою районного методичного кабінету
відділу освіти Великомихайлівської районної державної адміністрації
(протокол № ____ від _____)*

Лукіянчук Н.П. **Нові стандарти – нова школа**: інструктивно-методичний збірник / . – Велика Михайлівка, 2013. – 41 с.

Інструктивно-методичний збірник "Нові стандарти - нова школа" містить матеріали стосовно реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти та нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Він розрахований на керівників шкіл і вчителів початкових класів та базової школи.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ**

НАКАЗ

м. Київ

03.04.2012

№ 409

Про затвердження Типових
навчальних планів
загальноосвітніх навчальних
закладів II ступеня

На виконання статті 15 Закону України "Про освіту", з метою впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 19.01 2012 р. № 43 «Про виконання постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392»

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня (додатки 1 - 8).

2. Ввести Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня в дію поетапно:

у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2013/2014 навчального року;

у 6-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2014/2015 навчального року;

у 7-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2015/2016 навчального року;

у 8-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2016/2017 навчального року;

у 9-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – з 2017/2018 навчального року.

3. Міністерству освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів забезпечити необхідні умови щодо поетапної реалізації Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня.

4. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Заступник Міністра

Б. М. Жебровський

Пояснювальна записка
до Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних
закладів II ступеня

Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня розроблені на виконання Закону України «Про загальну середню освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти».

Типові навчальні плани основної школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану через навчальні предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову, в якій передбачені додаткові години на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації. Відповідно до основних типів загальноосвітніх навчальних закладів передбачено окремі варіанти Типових навчальних планів.

Новий Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти складається із семи освітніх галузей "Мови і літератури", "Математика", "Природознавство", "Суспільствознавство", "Мистецтво", "Технології", "Основи здоров'я і фізична культура".

Освітня галузь "Мови і літератури" у Типових навчальних планах може реалізуватися через навчальні предмети "Українська мова", "Іноземна мова", "Російська, інша мова національної меншини", "Українська література", "Світова література" та інтегрований курс "Література".

З 5-го класу запроваджується обов'язкове вивчення другої іноземної мови. Нею може бути будь-яка іноземна мова або російська чи інша мова національних меншин.

Освітня галузь "Математика" реалізується через навчальні предмети, відповідно, – "Математика" (5-6 класи), "Алгебра" та "Геометрія" (7-9 класи).

Освітня галузь "Природознавство" реалізується через навчальні предмети, відповідно, – "Природознавство" (5 клас), "Біологія" та "Географія" (6-9 класи), "Фізика" та "Хімія" (7-9 класи).

Освітня галузь "Суспільствознавство" реалізується навчальними предметами «Історія України» та «Всесвітня історія» (5-9 класи), "Основи правознавства" (9 клас).

Освітня галузь "Здоров'я і фізична культура" реалізується навчальними предметами "Основи здоров'я" та "Фізична культура". Формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється в рамках предмета "Основи здоров'я" та інтегрується частково у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових Типових навчальних планів. Змістове наповнення предмета «Фізична культура» навчальний заклад формує самостійно з варіативних модулів відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази навчального закладу, кадрового забезпечення, регіональних та народних

традицій. Через варіативні модулі можуть реалізовуватись види спорту, спортивні ігри, ритміка, хореографія тощо.

Освітня галузь "Технології" реалізується через предмети "Трудове навчання" та "Інформатика". З 5 класу планується вивчення інформатики - навчального предмета, покликаного сформувати в учнів уявлення про інформаційні процеси в природі, суспільстві, техніці, основні компоненти програмного забезпечення, уміння та навички користувача інформаційними засобами.

Освітня галузь "Мистецтво" реалізується навчальними предметами "Образотворче мистецтво", "Музичне мистецтво" і "Художня культура". Загальноосвітній навчальний заклад може обирати окремі курси музичного та образотворчого мистецтва або інтегрований курс "Мистецтво".

Повноцінність базової середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з відповідних бюджетів.

Щорічні робочі навчальні плани складаються:

для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання на основі додатка 1;

для навчальних закладів з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин - додаток 2;

для спеціалізованих шкіл з українською мовою навчання і поглибленим вивченням іноземних мов - додаток 3;

для спеціалізованих шкіл з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин і поглибленим вивченням іноземних мов - додаток 4;

для спеціалізованих шкіл з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів технічного (інженерного) циклу - додаток 5;

для спеціалізованих шкіл з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів музичного циклу - додаток 6;

для спеціалізованих шкіл з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів художнього циклу - додаток 7;

для спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, класів з поглибленим вивченням окремих предметів – додаток 8. При цьому збільшення кількості годин на поглиблене вивчення предметів забезпечується за рахунок варіативної складової.

У загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин, спеціалізованих школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах дозволяється навчальне навантаження учнів збільшувати до норм, що не перевищують санітарно-гігієнічних.

Загальноосвітнім навчальним закладам дозволяється перерозподіляти години всередині галузі за погодженням із управлінням освіти у підпорядкуванні якого знаходиться навчальний заклад. Перерозподіл годин між галузями здійснюється за погодженням з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Варіативна частина Типових планів використовується на:

підсилення предметів інваріантної частини, які вивчаються поглиблено чи вводяться додатково. У такому разі розподіл годин на

вивчення тієї чи іншої теми навчальної програми здійснюється вчителем самостійно. Розподіл годин фіксується у календарному плані, який затверджується керівником навчального закладу. Вчитель записує проведені уроки на сторінках класного журналу, відведених для предмета, на підсилення якого використано зазначені години;

запровадження факультативів, курсів за вибором, що розширюють обрану навчальним закладом спеціалізацію чи загально світоглядного спрямування (етика, історія релігій та культур, риторика, логіка, рідний край, хореографія, креслення, основи споживчих знань, світ професій тощо);

індивідуальні заняття та консультації.

При розподілі варіативної частини слід враховувати індивідуальні освітні потреби учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу.

Робочі навчальні плани усіх загальноосвітніх навчальних закладів (окрім експериментальних) затверджуються органом управління освітою, у підпорядкуванні якого перебуває навчальний заклад.

Експериментальні варіанти навчальних планів затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управліннями освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та погоджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту". Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 р. за № 229/6517. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Типові навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 236-1049

E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від 20.05.13 № 1/9-349

На № _____ від _____

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту
Автономної Республіки Крим,
департаменти (управління) освіти і науки
обласних, Київської та Севастопольської
міських державних адміністрацій
Інститути післядипломної педагогічної освіти
Загальноосвітні навчальні заклади

Про навчальні плани
загальноосвітніх навчальних закладів
та структуру 2013/2014 навчального року

Надсилаємо для використання в роботі рекомендації щодо
навчальних планів та структури 2013/2014 навчального року (додаються).

Додаток на 7 арк.

Заступник Міністра

Б. М. Жебровський

Додаток
до листа Міністерства освіти
і науки України
від 20.05.2013р. № 1/9-349

Навчальні плани на 2013/2014 навчальний рік

Робочі навчальні плани на 2013/2014 навчальний рік складаються:

для 1-2-х класів - за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572;

для 3-4-х класів – за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОН України від 29.11.2005 [№ 682](#);

для 5-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 [№ 551](#);

для 6-9-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 [№ 132](#), зі змінами, внесеними наказом МОН України від 05.02.2009 [№ 66](#);

для 10-11-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№ 834](#);

для спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, класів з поглибленим вивченням окремих предметів: 5 клас – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 [№ 551](#) (додаток 8); 6-9 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 [№ 132](#), зі змінами, внесеними наказом МОН України від 05.02.2009 [№ 66](#); 10-11 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№834](#);

для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов: 1-2 класи – за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572 (додатки 4-5); 3-4 класи – за Типовим навчальним планом спеціалізованих шкіл цього типу, затвердженими наказом МОН України від 13.03.2006 [№ 182](#) чи Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОН України від 29.11.2005 [№ 682 \(додаток 4\)](#); 5 клас - за

Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 [№ 551](#); 6-9 класи – за Типовим навчальним планом спеціалізованих шкіл цього типу, затвердженими наказом МОН України від 13.03.2006 [№ 182](#); 10-11 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№834](#) (додаток 19);

для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу: 1-2 класи - за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572 (додатки 6-7); 3-9 класи – за Типовими навчальними планами спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов та предметів художньо-естетичного циклу, затвердженими наказом МОН України від 13.05.2005 [№ 291](#), з урахуванням змін в розподілі навчального часу та загальної кількості годин, визначених Типовими навчальними планами початкової школи (наказ МОН України від 29.11.2005 [№ 682](#)); 10-11 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№834](#) (додатки 21 та 22);

для 8-9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням окремих предметів – за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом МОНмолодьспорт України від 23.05.2012 р. № 616;

для білінгвальних класів: 5 клас - за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 [№ 551](#); 6-9 класи – за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом МОН від 07.07.2009 [№ 626](#); 10-11 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№ 834](#) (додаток 20);

для загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку: I ступінь (підготовчий, 1-4 класи) – за Типовими навчальними планами спеціальних навчальних закладів цього типу, затвердженими наказом МОН України від 03.11.2004 р. № 849 (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 11.09.2009 р. № 852); II ступінь (5-10) класи – за Типовими навчальними планами спеціальних навчальних закладів цього типу, затвердженими наказом МОН України від 26.08.2008 р. №

778 (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 11.09.2009 № 852); 11-12 класи – за Типовими навчальними планами спеціальних навчальних закладів цього типу, затвердженими наказом МОН України від 02.11.2004 р. № 842, з урахуванням змін, затверджених наказом МОН України від 22.08.2005 р. № 489.

для вечірніх (змінних) загальноосвітніх шкіл – 6-9 класи – за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 [№ 132](#), зі змінами, внесеними наказом МОН України від 05.02.2009 р. [№ 66 \(додатки 20, 21\)](#); 10-11 (12) класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 р. [№ 834](#) (додатки 24, 25).

6-9 класи загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин з вивченням двох іноземних мов можуть користуватися варіантами навчальних планів, доведеними до місцевих органів управління освітою та навчальних закладів листом МОН України від 14.06.2005 [№ 1/9-321](#). За цим варіантом можуть також складатись робочі навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів, які передбачають вивчення двох мов національних меншин (замість другої іноземної мови планується мова національної меншини); для 10-11-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 [№ 834](#) (додаток 15).

Структура 2013/2014 навчального року.

Відповідно до статті 16 Закону України “Про загальну середню освіту” 2013/2014 навчальний рік розпочинається 1 вересня святом - День знань - і закінчується не пізніше 1 липня.

Навчальні заняття організовуються за семестровою системою: I семестр - з 2 вересня по 27 (28 для шкіл, які працюють за шестиденним робочим тижнем) грудня, II семестр - з 13 січня по 30 (31) травня.

Закінчується навчальний рік проведенням навчальних екскурсій у 1-4 класах (2 – 5 червня), навчальних екскурсій та практики у 5-8 і 10 класах (2 червня – 13 червня) і державної підсумкової атестації випускників початкової (13 – 22 травня), основної (2 – 16 червня) і старшої (23-29 травня) школи.

Вручення документів про освіту рекомендуємо провести для випускників 9-х класів - 18-19 червня, 11-х класів – 31 травня - 1 червня.

Впродовж навчального року для учнів проводяться канікули: орієнтовно, осінні з 28 жовтня по 3 листопада, зимові з 30 грудня по 12 січня, весняні з 24 по 30 березня.

З урахуванням місцевих особливостей та кліматичних умов за погодженням з відповідними місцевими органами управління освітою

можуть змінюватись структура навчального року та графік учнівських канікул, зокрема, проведення для учнів 1 класу додаткових тижневих канікул; навчальну практику та навчальні екскурсії за рішенням закладу можна провести в інші терміни, або впродовж навчального року.

Розроблення робочих навчальних планів.

Робочі навчальні плани розробляються загальноосвітніми навчальними закладами щорічно на основі Типових навчальних планів і затверджуються відповідним органом управління освітою. Робочі навчальні плани містять пояснювальну записку та таблиці розподілу навчального часу між навчальними предметами. На титульній сторінці також зазначається навчальний рік на який розроблено плани.

У пояснювальні записці слід вказати:

- тип навчального закладу, кількість класів та учнів, що навчаються;
- Типові навчальні плани, за якими розробляються робочі навчальні плани, для початкової, основної та старшої школи із зазначенням наказу Міністерства, яким вони затверджені, включаючи номери додатків;
- за потреби (для спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, шкіл (класів) з поглибленим вивченням окремих предметів) - обґрунтування перерозподілу навчального часу між предметами, передбаченого Типовими навчальними планами;
- інформацію про реалізацію варіативної складової навчальних планів;
- особливості організації навчального процесу.

Таблиці розподілу навчального часу розробляються для початкової, основної та старшої школи на окремих аркушах.

Для закладів, які працюють в режимі «повного дня», окремо додаються таблиці розподілу навчального часу, передбаченого на додаткове опрацювання навчальних дисциплін у другій половині дня. Звертаємо увагу на те, що кількість часу для додаткового опрацювання визначена для кожного класу ДСанПіН 5.5.2.008-01 і не повинна перевищувати показників наведених у таблиці:

Клас	Кількість часу на день для додаткового опрацювання навчальних предметів в режимі школи повного дня
1	-
2	45 хв.
3	1 години 10 хв.
4	1 год. 30 хв.
5	2,5 години

6	2,5 години
7	3 години
8	3 години
9	3 години
10	4 години
11	4 години

За потребою, спеціалізовані навчальні заклади (класи) з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцеї, колегіуми, можуть перерозподіляти у 6-11 класах кількість годин між навчальними предметами у межах 15 відсотків. **При цьому, вилучення з навчального процесу предметів інваріантної складової не допускається.** Години на вивчення предметів інваріантної складової можуть перерозподілятися, у сторону зменшення, не більше ніж у два рази у порівнянні з показниками Типових навчальних планів.

При розробленні робочих навчальних планів розподіл навчального часу між навчальними предметами здійснюється для кожного шкільного класу окремо. Для цього слід визначитись з Типовим планом на основі якого здійснюється зазначений розподіл.

Для початкової та основної школи це може бути Типовий навчальний план для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання, Типовий навчальний план для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національних меншин, Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською чи іншими мовами національних меншин тощо.

Для старшої школи це: Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (універсальний профіль), Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов, Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання: природничо-математичний напрям (фізико-математичний, математичний та фізичний профілі), Типовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання: суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський та економічний профілі) та інші діючі Типові навчальні плани.

Інваріантна складова Типового навчального плану має реалізовуватись у робочому навчальному плані у повному обсязі.

Години варіативної складової Типових навчальних планів передбачаються на:

1) збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової;

- 2) упровадження курсів за вибором;
- 3) факультативи, індивідуальні та групові заняття.

При розподілі варіативної складової навчального плану слід враховувати, що **гранично допустиме навантаження вираховується на одного учня, а уроки фізичної культури не враховуються при визначенні цього показника.**

Якщо години варіативної складової відводяться на збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової, то в колонці «Інваріантна складова» напроти відповідного предмета ставиться напис $X+Y$, де X – це кількість годин, що передбачена типовими планами на вивчення предмета, а Y – це кількість годин варіативної складової, додатково відведених на вивчення цього предмета. Зазначені години заносяться до класного журналу на сторінку відповідного предмету інваріантної складової. Слід зазначити, що розробляючи календарне планування в такому випадку **вчитель самостійно вирішує питання щодо збільшення кількості годин на вивчення тих чи інших тем в порівнянні з передбаченими навчальною програмою.** Адже навчальна програма, це документ, який визначає змістове наповнення навчального предмета, а кількість годин на його вивчення визначається саме навчальними планами.

Якщо години варіативної складової відводяться на курси за вибором, то у колонці «Варіативна складова» зазначаються ці курси та вказується кількість годин на їх вивчення. Курси можуть бути 9 - 70-ти годинні. За рішенням навчального закладу облік занять з курсів за вибором може здійснюватися на сторінках класного журналу або у окремому журналі. Рішення щодо оцінювання навчальних досягнень учнів також приймається навчальним закладом.

Факультативи, групові та індивідуальні заняття проводяться для окремих учнів, чи груп учнів. При цьому, слід зазначати з яких навчальних предметів інваріантної складової вони проводяться. В окремому журналі зазначається склад групи, яка відвідує факультативні заняття з предметів та ведеться облік відвідування. Оцінювання навчальних досягнень учнів може здійснюватися за рішенням педагогічної ради.

У спеціалізованих школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах дозволяється за рахунок загального навчального навантаження збільшувати гранично допустиме навантаження учнів до меж, що не перевищують санітарно-гігієнічних норм.

Класи	5-денний навчальний тиждень	6-денний навчальний тиждень
1	20	22,5
2	22	23

3	23	24
4	23	24
5	28	30
6	31	32
7	32	34
8	33	35
9	33	36
10 - 12	33	36

У гімназіях, ліцеях, колегіумах змістове наповнення технологічної освіти в 8-11 класах може спрямовуватись на вивчення інформаційних технологій (веб-дизайн, комп'ютерне моделювання, комп'ютерна графіка тощо).

Загальноосвітні навчальні заклади можуть розробляти експериментальні та індивідуальні робочі навчальні плани.

Експериментальні навчальні плани розробляються у випадку, коли навчальний заклад бере участь у всеукраїнських (регіональних) експериментах, що передбачають внесення змін до інваріантної складової Типових навчальних планів. При затвердженні та погодженні до таких планів додаються копії наказів про експериментальну роботу, копії документів, що підтверджують надання відповідних грифів Міністерства авторським та експериментальним програмам тощо.

Індивідуальні навчальні плани розробляються у випадку коли:

- планується внесення змін до порядку та умов освоєння навчальних предметів інваріантної складової (вивчення інтегрованих предметів, вивчення предметів інтегрованих з курсами за вибором тощо);

- планується вивчення окремих предметів за авторськими програмами;

- заклад працює у режимі «повного дня»;

- навчальний процес вечірньої (змінної) школи III ступеня здійснюється за дворічним терміном;

- у зв'язку із специфікою діяльності, навчальний заклад не може використати жоден із варіантів затверджених Типових навчальних планів.

Директор

департаменту загальної середньої

та дошкільної освіти

О. В. Єресько

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 236-1049

E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від 24.05.13 № 1/9-368

На № _____ від _____

*Міністерству освіти і науки,
молоді та спорту Автономної
Республіки Крим, управлінням
(департаментам) освіти і науки
обласних, Київської та
Севастопольської міських
державних адміністрацій*

Інститутам післядипломної
педагогічної освіти
Загальноосвітнім навчальним
зкладам

Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі

З метою організованого переходу на новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів (додаються).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» у 2013/2014 навчальному році 5 класи загальноосвітніх навчальних закладів перейдуть на навчання за новими програмами для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з якими можна ознайомитися на сайті Міністерства освіти і науки України за адресою: www.mon.gov.ua.

Для учнів 6 – 11-х класів чинними залишаються рекомендації, що містяться у листі Міністерства від 01.06.2012 року №1/9-426 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін» (Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №17-22, 2012 р.).

Просимо довести зазначену інформацію до відома керівників загальноосвітніх навчальних закладів та вчителів.

Додатки: на 68 арк.

Заступник Міністра

Б.М. Жебровський

Загальні методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у п'ятих класах загальноосвітніх навчальних закладів

2013/2014 навчальний рік є особливим для учнів п'ятих класів. Адже, саме з 1 вересня в основній школі розпочнеться поступове впровадження нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти й нових навчальних програм з усіх базових дисциплін.

Серед основних новацій такі: для забезпечення високого рівня знань іноземних мов - учні п'ятих класів вивчатимуть дві іноземні мови; розпочнеться вивчення інформатики; передбачено посилення використання здоров'язбережувальних технологій; підвищена увага приділятиметься природничій та екологічній освіті.

Організація навчання здійснюватиметься за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом Міністерства від 03.04.2012 № 409 «Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня» (зі змінами).

Місцевим органам управління освітою та обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти слід забезпечити підготовку вчителів п'ятих класів, які розпочнуть роботу за новим Державним стандартом. У зв'язку з цим перед навчальними закладами постає низка завдань: підготовка вчителя до реалізації змісту нових Державних стандартів, нових програм, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу.

З метою вирішення вищезазначених проблем необхідно скоординувати роботу усіх регіональних методичних служб. Обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти доцільно найактивніше проводити підготовку вчителів, які забезпечать викладання предметів у 5 класі в 2013-2014 навчальному році.

Подоланню труднощів періоду адаптації учнів 5-х класів до навчання в основній школі може сприяти цілеспрямована координація дій вчителів, їх професіоналізм та досвідченість. Організаційними формами роботи щодо підготовки педагогів, які працюють у 5-х класах можуть бути:

- спеціальні курси та семінари підвищення кваліфікації для вчителів, які працюють в 5-х класах;
- проведення на серпневих конференціях секції класних керівників 5-х класів;
- проведення спеціальних тренінгів з проблем наступності навчання;

- система відкритих уроків, на яких самими педагогами відслідковується динаміка форм і методів навчання учнів упродовж 4-5 класів;

- організація різнорівневого співробітництва дітей 4-5 класів за активної участі вчителів початкової та основної школи;

- використання інформаційних ресурсів і технологій для організації різноманітних форм взаємодії дорослих і дітей з метою розв'язання особистісно значущих проблем молодших підлітків.

Перехід з початкової школи в середню пов'язаний із зростанням навантаження на психіку учня. Психологічні й психофізіологічні дослідження свідчать, що на початку навчання у п'ятому класі школярі переживають період адаптації до нових умов навчання, багато в чому подібний до того, що був характерний для початку навчання в першому класі. Вплив цих змін особливо посилюються на випускників шкіл I ступеня, які на навчання до 5-го класу переходять до іншої школи, іноді, навіть, в іншому населеному пункті. Різка зміна умов навчання, розмаїтість й якісне ускладнення вимог, що пропонуються школяру різними вчителями, і навіть зміна позиції «старшого» у початковій школі на «наймолодшого» у середній — все це є досить серйозним випробуванням для психіки дитини.

Як показує практика, більшість дітей переживають перехід із початкової школи в основну, як важливий крок у своєму житті. Поява декількох учителів з різними вимогами, різними характерами, різним стилем викладання є для них очевидним показником їхнього дорослішання. Вони із задоволенням і з певною гордістю розповідають батькам, молодшим братам, друзям про свої успіхи. Крім того, певна частина дітей усвідомлює своє нове становище, як шанс заново почати шкільне життя, налагодити стосунки з педагогами.

Умови, які змінилися, пред'являють більш високі вимоги до інтелектуального і особистісного розвитку, до ступеня сформованості у дітей певних знань, дій, навичок.

Період адаптації до навчання у 5-му класі є одним із найважчих періодів шкільного життя. Це обумовлено сукупністю тих змін, що відбуваються в шкільному середовищі й внутрішньому світі дітей 10-11-річного віку. А саме:

- збільшення обсягу й розмаїтість змісту освіти;
- збільшення ваги багатопредметного навчання й розширення кола вчителів, з якими учні змушені систематично спілкуватися;
- на місце першої вчительки приходить новий класний керівник;
- відбувається перехід до кабінетної системи навчання;

Стан дітей у цей період з педагогічної точки зору характеризується низькою організованістю, неуважністю й недисциплінованістю на уроках, зниженням інтересу до навчання і його результатів; із психологічної - зниженням самооцінки, високим рівнем ситуативної тривожності.

Протягом адаптаційного періоду (I-е півріччя навчання) у п'ятикласників повинне сформуватися так зване «почуття дорослості», що проявляється в новій особистісній позиції:

- 1) стосовно навчальної діяльності;
- 2) стосовно школи й предметів;
- 3) стосовно однокласників;
- 4) у новому відношенні до внутрішнього світу.

Не всі п'ятикласники навіть із високим рівнем психологічної готовності можуть успішно впоратися із труднощами в навчанні й спілкуванні внутрішніми психологічними проблемами. Що вже говорити про тих учнів, у яких були проблеми в початковій школі. Тому у період адаптації важливо забезпечити дитині спокійну, лагідну обстановку, чіткий режим, тобто зробити так, щоб п'ятикласник постійно відчував підтримку і допомогу з боку вчителів та батьків. При занадто тривалому процесі адаптації, а також за наявності окремих функціональних відхилень необхідно звернутися до шкільного психолога.

До причин, що утруднюють адаптацію дітей до середньої школи належать такі. Насамперед це неузгодженість, навіть суперечливість вимог різних педагогів, що нерідко істотно ускладнює життя школяра. Школяр опиняється в ситуації множинності вимог і, якщо він навчиться враховувати ці вимоги, співвідносити їх, долати пов'язані із цим труднощі, то опанує вміння, необхідні для дорослого життя.

Труднощі в п'ятикласників може викликати й необхідність на кожному уроці пристосовуватися до своєрідного темпу, особливостей мови, стилю викладання кожного вчителя.

Необхідно, щоб школярі правильно розуміли вживані вчителем терміни, що зустрічаються в текстах підручників. Зараз багато спеціальних шкільних словників, тому необхідно навчити дітей ними користуватися. Важливо роз'яснити, що неповне, неточне розуміння слів нерідко лежить в основі нерозуміння шкільного матеріалу. Труднощі, що виникають у дітей при переході в середні класи, можуть бути пов'язані також з певною деіндивідуалізацією, знеособлюванням підходу педагога до школяра.

Успішність самореалізації підлітків тісно пов'язана із мікрокліматом в учнівському колективі. Важливо, щоб вчителі – предметники створювали ситуації, які б дозволяли учневі проявляти ініціативу, мати право на помилку, на власну думку, брати участь у спільній діяльності, працювати в умовах альтернативи, вибору, створювати демократичну, неавторитарну атмосферу навчання.

З метою забезпечення педагогічної наступності готуватися до роботи у 5-му класі вчителі-предметники та класні керівники повинні заздалегідь. Для таких вчителів має стати нормою відвідування уроків, виховних заходів учнів-четверокласників. При цьому варто звернути увагу на особливості спілкування дітей, атмосферу уроку, рівень підготовленості та самостійності учнів. Недопустимим є перевантаження учнів зайвими за обсягом домашніми завданнями, їх необхідно дозувати з урахуванням рівня підготовки учня, гігієнічних вимог віку. Також необхідно ретельно

слідкувати за темпом уроку, адже високий темп заважає багатьом дітям засвоювати навчальний матеріал. Щоб знайти оптимальні форми та методи взаємодії, учителі, які працюють у 5-х класах, мають познайомитися з навчальними програмами для початкової школи, методикою роботи з дітьми конкретного вчителя початкової школи, від якого клас переходить в основну школу.

У перші тижні початку нового навчального року класний керівник має допомогти учням запам'ятати імена та прізвища однокласників та Прізвище Ім'я По-батькові. вчителів-предметників (можна використовувати візитки, таблички з ім'ям, які ставляться на парту на кожному уроці) та здійснити грамотне розсаджування дітей у класі з урахуванням їх індивідуальних особливостей, психологічної сумісності, здоров'я, побажань батьків. Варто також познайомитися з умовами проживання дитини, взаєминами в сім'ї, здоров'ям дитини (за медичною картою дитини). На засіданнях методичних об'єднань, класних та загальношкільних нарадах необхідно виробити єдині вимоги до учнів (дотримання єдиного орфографічного режиму, критеріїв оцінок).

Від класного керівника цілком залежить мікроклімат в класному колективі, багато в чому - результати навчальної діяльності. Якщо класний керівник сам має комунікативні труднощі, йому буде складно налагоджувати контакти і з дітьми, і з педагогами, і з батьками. Якщо він не є вчителем за фахом, йому буде нелегко відслідковувати навчальний процес, впливати на нього з урахуванням інтересів учнів і побажань їхніх батьків.

Керівникам загальноосвітніх навчальних закладів пропонуємо провести педагогічні ради з тематикою «Готовність школи до впровадження Державного стандарту базової і повної загальної середньої».

При складанні розкладу уроків має враховуватися оптимальне співвідношення навчального навантаження протягом тижня, а також правильне чергування протягом дня і тижня предметів природничо-математичного і гуманітарного циклів з уроками музики, образотворчого мистецтва, трудового навчання, основ здоров'я та фізичної культури. При складанні розкладу уроків необхідно враховувати динаміку розумової працездатності учнів протягом дня та тижня.

Неприпустимим є організація навчання п'ятикласників у другу зміну.

Рекомендуємо хоча б у перші два місяці навчання давати словесну характеристику знань, умінь і навичок учнів без виставлення оцінок та мінімально скоротити домашні завдання. І надалі протягом навчання вчитель не має створювати психотравмуючі ситуації при виставленні оцінок за контрольні роботи, за тему, за семестр і т. д. Оцінки виставляються не формально, а з урахуванням особистих якостей і досягнень кожного учня. Доцільно використовувати систему заохочень, а саме: фотографії кращих учнів, грамоти, подяки батькам (письмові, усні), позитивні записи в щоденнику.

Збереження та зміцнення фізичного здоров'я учнів, їх моральне та громадянське виховання – ці складові постійно мають бути у центрі уваги кожного вчителя. З цією метою важливо організувати активну співпрацю вчителя з батьками або особами, які їх замінюють, з медичними працівниками загальноосвітнього навчального закладу, шкільним психологом, з вчителями - предметниками. Особливу увагу слід звернути на фізичне виховання школярів. Фізичне навантаження має бути посилюючим. Необхідно уважно стежити за станом дитини під час фізичних навантажень будь-якого характеру. Обов'язковим є дотримання Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПіН 5.5.2.008-01). Пропонуємо, для профілактики стомлюваності, порушення статури, зору учнів на уроках хоча б у першому півріччі, проводити фізкультхвилинки та гімнастику для очей.

Перед початком навчального року, в третій декаді серпня, доцільним вбачається проведення батьківських зборів разом із дітьми. Необхідно не тільки познайомитися із майбутнім колективом, а й дати можливість школярам відчувати себе повноправними «господарями» школи. На такі батьківські збори варто запросити вчителів-предметників та провести екскурсію по поверхах, кабінетах, познайомимось із майбутніми сусідами по кабінету, розподілити обов'язки серед учнів. На цих же зборах обирається батьківський комітет.

Пропонуємо також роздати видрукувані на окремих аркушах «Поради батькам п'ятикласників»:

Поради батькам п'ятикласників

1. Якщо Вас щось турбує в поведінці дитини, якомога швидше зустріньтеся і обговоріть це із класним керівником, шкільним психологом.

2. Якщо в родині відбулися події, що вплинули на психологічний стан дитини, повідомте про це класного керівника. Саме зміни в сімейному житті часто пояснюють раптові зміни в поведінці дітей.

3. Цікавтеся шкільними справами, обговорюйте складні ситуації, разом шукайте вихід із конфліктів.

4. Допоможіть дитині вивчити імена нових учителів, запропонуйте описати їх, виділити якісь особливі риси.

5. Порадьте дитині в складних ситуаціях звертатися за порадою до класного керівника, шкільного психолога.

6. Привчайте дитину до самостійності поступово: вона має сама збирати портфель, телефонувати однокласникам і питати про уроки тощо. Не слід відразу послаблювати контроль за навчальною діяльністю, якщо в період навчання в початковій школі вона звикла до контролю з вашого боку.

7. Основними помічниками у складних ситуаціях є терпіння, увага, розуміння.

8. Не обмежуйте свій інтерес звичайним питанням типу: «Як пройшов твій день у школі?». Кожного тижня вибирайте час, вільний від домашніх справ, і уважно розмовляйте з дитиною про школу. Запам'ятовуйте окремі

імена, події та деталі, про які дитина вам повідомляє, використовуйте їх надалі для того, щоб починати подібні розмови про школу. Не пов'язуйте оцінки за успішність дитини зі своєю системою покарань і заохочень.

9. Ваша дитина має оцінювати свою гарну успішність як нагороду, а неуспішність - як покарання. Якщо у дитини навчання йде добре, проявляйте частіше свою радість. Висловлюйте заклопотаність, якщо у дитини не все добре в школі. Постарайтеся наскільки можливо, не встановлювати покарань і заохочень вони можуть привести до емоційних проблем.

10. Допмагайте дитині виконувати домашні завдання, але не робіть їх самі. Продемонструйте інтерес до цих завдань. Якщо дитина звертається до вас з питаннями, пов'язаними з домашніми завданнями, допоможіть їй знайти відповіді самостійно, а не підказуйте їх. Допоможіть дитині відчувати інтерес до того, що викладають у школі.

11. З'ясуйте, що взагалі цікавить вашу дитину, а потім встановіть зв'язок між його інтересами і предметами, що вивчаються в школі. Наприклад, любов дитини до фільмів можна перетворити на прагнення читати книги, подарувавши книгу, по якій поставлений фільм. Шукайте будь-які можливості, щоб дитина могла застосувати свої знання, отримані в школі, в домашній діяльності. Наприклад, доручіть їй розрахувати необхідну кількість продуктів для приготування їжі або необхідну кількість фарби, щоб пофарбувати певну поверхню.

12. Особливі зусилля прикладайте для того, щоб підтримати спокійну та стабільну атмосферу в домі, коли в житті дитини відбуваються зміни. Намагайтеся уникнути великих змін чи порушень в домашній атмосфері. Спокій домашнього життя допоможе дитині більш ефективно вирішувати проблеми в школі.

Директор департаменту

О. В. Єресько

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 236-1049
E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від 30.05.13 № 1/9-383

Міністерству освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінням (департаментам) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій
Інститутам післядипломної педагогічної освіти

Про організацію навчально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013/2014 навчальному році

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» у 2012/13 навчальному році було розпочато поступове впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти.

Інформуємо, що у 2013/2014 навчальному році для організації навчально-виховного процесу учнів 1-х класів чинними залишаються методичні рекомендації від 01.06.2012 року № 1/9-426 «Щодо методичних рекомендацій з базових дисциплін» додаток, «Початкова школа» (Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 17, 2012).

Для 3-4 класів - рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу, що розміщено в інструктивно-методичному листі від 09.06.2011 р. № 1/9-454 «Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/2012 році» додаток «Про організацію навчально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2011/2012 році» (Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України № 17-18, 2011).

З метою організованого переходу на Державний стандарт початкової загальної освіти Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2-х класах загальноосвітніх навчальних закладів (додаються).

Просимо довести зазначену інформацію до відома керівників і вчителів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Заступник Міністра

Б. М. Жебровський

Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2-х класах загальноосвітніх навчальних закладах

У другокласників віковою особливістю є наочно-дієве та наочно – образне мислення (все що вивчаємо, необхідно побачити і доторкнутися).

В цей період відбувається активне освоєння учбової діяльності. Починають розвиватися довільна увага і пам'ять. Але для тривалої концентрації дитині потрібна зовнішня допомога: цікаві картинки, звукові сигнали, ігрові ситуації. Увага залежить не лише від волі дитини, але і від темпераменту. Стійкість уваги знижується до кінця дня, тижня, учбової чверті, після захворювань.

У другому, як і у першому класі, мають продовжуватися лінії дошкільного розвитку: пріоритетність виховних завдань, цілісність впливу на дитину через взаємозв'язок навчальної та ігрової діяльності. Під час гри діти вільніше, ніж під час будь-якої іншої діяльності, ставлять цілі, реалізують їх, аналізують результати. Граючись, вони виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями, спроможними впливати на буття, постійно самовдосконалюючись.

Окрім того, під час гри діти молодшого шкільного віку почувають себе вільно і комфортно. Це стосується всіх учнів, які мають різні психологічні особливості (і здібних, і активних, і пасивних).

Вчитель продовжує залишатися значимою фігурою. Але з'являється більш особове відношення до нього - прагнення до спілкування з ним на перервах, прогулянках У деяких другокласників може спостерігатися сильне прагнення до лідерства. Між деякими дітьми з'являється суперництво. Починає розвиватися здібність до співпраці у іграх і навчанні. Діти вчаться домовлятися, поступатися один одному, розподіляти завдання. Але це їм ще важко робити без допомоги вчителя.

У 2 - му класі за рішенням педагогічної ради навчальні досягнення учнів оцінюють в балах (окрім предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходінки до інформатики»). Оцінювання другокласників має бути вмотивованим. Важливо, щоб дитина не втратила стимулу до праці. Оцінки в балах стають для дітей більш зрозумілими й мотиваційними, якщо супроводжуються коротким, точним коментарем вчителя. Завдання вчителя полягає в тому, щоб негативні й позитивні емоції, породжувані невдачами чи успіхами в навчанні, використовувати для активізації діяльності дітей.

Для семирічного школяра, який відчуває труднощі в засвоєнні навчального матеріалу, заохочення найменшого успіху має велике значення.

Вміло користуючись у роботі з другокласниками педагогічною оцінкою, вчитель закладає основи для формування в них умінь об'єктивно

оцінювати хід і результати своєї діяльності, стимулює розвиток навчальних мотивів, створює атмосферу доброзичливих взаємин у класі, що необхідно для підтримування в учнів почуття власної гідності, доброти і чуйності, бажання працювати разом з однолітками.

В наступному навчальному році навчальні досягнення учнів 2-х класів з предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходинок до інформатики» мають оцінюватись вербально.

За відмінні успіхи в навчанні учні 2-х класів можуть нагороджуватися похвальним листом “За високі досягнення у навчанні”.

Особливу увагу вчитель має приділяти збереженню та зміцненню фізичного здоров'я другокласників, тому навчальне навантаження в тижневому циклі розподіляти слід таким чином, щоб його найбільша інтенсивність припадала на вівторок і середу, в той час як четвер був дещо полегшеним днем.

Вивчення нового матеріалу, контрольні роботи найкраще проводити на II-IV уроках дня посеред тижня.

Для профілактики стомлюваності, порушення статури, зору учнів початкових класів на всіх уроках через кожні 15 хвилин обов'язково необхідно проводити фізкультхвилинки та гімнастику для очей.

Тривалість уроків у загальноосвітніх навчальних закладах у других класах становить 40 хвилин.

Починаючи з 2 – го класу учні виконують домашні завдання, тому слід у розкладі занять предмети, які вимагають значних затрат часу для виконання, не групувати в один день.

Успішне виконання другокласниками домашніх завдань в значній мірі залежить від співпраці учителя (вихователя групи продовженого дня) з їхніми батьками. Важливо переконати батьків у тому, що дотримання оптимального режиму виконання домашніх завдань, їх посильна допомога і контроль за виконанням сприятимуть розв'язанню основної мети навчальної домашньої роботи. Вчитель повинен знайомити батьків з основними програмовими вимогами до навчальних предметів, повідомляти батьків про результати виконання домашніх завдань.

Обсяг навчального матеріалу для домашніх робіт орієнтовно повинен становити 1/4 обсягу, виконаного на уроці, витрати часу на їх виконання не може перевищувати 45 хв.. На вихідні і святкові дні домашні завдання другокласникам не рекомендується задавати

Не допускається подача домашнього завдання під час чи після дзвінка на перерву, після уроків, оскільки воно в повній мірі не фіксується дітьми; учні позбавлені можливості ставити запитання; учитель не встигає пояснити суть завдання.

Форми перевірки домашнього завдання можуть бути різними: фронтальна, індивідуальна, колективна, само-, взаємоперевірка, творча тощо.

Перевіряти домашні завдання вчителем необхідно систематично.

З таких предметів як основи здоров'я та фізична культура, трудове навчання, художня праця, мистецтво (музика, образотворче мистецтво), інформатика домашні завдання задавати не бажано, окрім випадків визначених у підручниках (обговоріть з батьками, тощо).

Контроль та відповідальність за перевантаження учнів домашніми завданнями покладається на заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти у 2013-2014 навчальному році другокласники розпочнуть вивчати **новий навчальний предмет «Сходинок до інформатики»**.

Основним завданням курсу є опанування молодшими школярами практичних навичок сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, з метою розв'язування життєвих та навчальних завдань. Курс «Сходинок до інформатики» є пропедевтичним.

При вивченні курсу передбачено декілька напрямків навчальної та розвиваючої діяльності учнів.

Перший напрямок – пізнавальний. У цьому напрямку учні засвоюють відомості про призначення комп'ютера, про можливості його використання, про його складові частини, основні принципи його роботи.

Другий напрямок – прикладний. У цьому напрямку учні здобувають навички роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, створення малюнків у графічному редакторі та ін.

Третій напрямок – алгоритмічний. Учні знайомляться з поняттям алгоритму, розрізняють їх основні види, вчаться складати і записувати прості алгоритми для виконавців.

Четвертий напрямок — розвиваючий. Учні розвивають свої творчі здібності та логічне мислення, шляхом виконання різноманітних творчих завдань.

П'ятий напрямок – підтримка, корекція і пропедевтика знань, умінь і навичок з інших предметів.

Кожний урок при вивченні «Сходинок до інформатики» проводиться із використанням комп'ютерів, тому клас ділиться на підгрупи так, щоб кожен учень був забезпечений індивідуальним робочим місцем за комп'ютером, але не менше 8 учнів у підгрупі, відповідно до наказу Міністерства від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 р. за № 229/6517.

При використанні комп'ютерної техніки на уроках безперервна тривалість занять повинна відповідати вимогам ДСанПіН 5.5.6.008-98

"Улаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах".

Час роботи молодших школярів за комп'ютером на уроці не повинен сумарно перевищувати 15 хвилин. Весь інший час уроку вчитель знайомить учнів з теоретичним навчальним матеріалом. Теоретична частина уроку може проводитись у формі бесіди, гри, обговорення ситуацій або повторення і закріплення вивченого матеріалу.

Після роботи за комп'ютером необхідно проводити гімнастику для очей, яка виконується учнями на робочому місці.

Курс «Сходинок до інформатики» розрахований на 35 годин у другому класі з розрахунку 1 година на тиждень.

Структура навчального року (за чвертями, півріччями, семестрами) та тривалість навчального тижня встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом у межах часу, передбаченого робочим навчальним планом, за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Учні 1-2 класів загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 році навчаються за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.06.2011 № 572 (для учнів 3-4 класів чинними є Типові навчальні плани, затверджені наказом Міністерства від 29.11.2005 р. № 682).

Відповідно до мови навчання у системі початкової загальної освіти зазначеним документом передбачено окремі варіанти Типових навчальних планів:

- для початкової школи з українською мовою навчання;
- для початкової школи з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національної меншини;
- для початкової школи з навчанням російською, іншою мовою національної меншини;
- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання та з поглибленим вивченням іноземних мов;
- для спеціалізованої початкової школи з вивченням російської чи іншої мови національної меншини та з поглибленим вивченням іноземних мов;
- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів музичного профілю;
- для спеціалізованої початкової школи з українською мовою навчання і поглибленим вивченням предметів художнього профілю.

Повноцінність початкової загальної освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з відповідних бюджетів.

Звертаємо увагу, що відповідно до Галузевої угоди між Міністерством та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2011–2015 роки передавати уроки з окремих предметів у початкових класах іншим спеціалістам, наприклад, уроки іноземної мови, фізичної культури, образотворчого мистецтва, музики, основ здоров'я можна за наявності

об'єктивних причин та обов'язкової письмової згоди учителів початкових класів, забезпечуючи при цьому оплату праці відповідно до положень Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти.

Організація навчання у 2-му класі в 2013-2014 навчальному році здійснюватиметься за навчальними програмами затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 12.09.2011 № 1050 «Про навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів»:

- Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013;

- Учебные программы для общеобразовательных учебных заведений с обучением на русском языке. 1-4 классы.- К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.

- Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 1—4 класи. — К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.

Вивчення навчальних предметів у **1-4 класах** загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 навчальному році здійснюватиметься за підручниками та навчальними посібниками, зазначеними у основному та додатковому переліках навчальної літератури, рекомендованої для використання в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 навчальному році, які розміщені на офіційних веб-сайтах Міністерства www.mon.gov.ua та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти [www. iitzo.gov.ua](http://www.iitzo.gov.ua).

Довідка **щодо результатів впровадження Державного стандарту початкової освіти у Великомихайлівському районі**

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 462 від 20 квітня 2011 року «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», Великомихайлівський відділ освіти повідомляє, що всі загальноосвітні навчальні заклади району працюють відповідно до рекомендацій щодо організації навчально-виховного процесу та реалізації нових навчальних програм згідно з Державним стандартом у 2012/2013 н. р.

Адміністрація шкіл Великомихайлівського району вжила всіх заходів щодо створення необхідних умов перебування, навчання та виховання першокласників у навчальних закладах. Згідно санітарних норм класні кімнати розташовані на першому поверсі, облаштовані приміщення для організації рухливих ігор, створені ігрові куточки в класних кімнатах, є відокремлений туалет.

З метою успішної організації навчально - виховного процесу, створення умов для навчання шестирічок, впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти та нових навчальних програм початкової школи, в районі було проведено ряд семінарів для вчителів 1-х класів за участю психологів району за тематикою: «Адаптація учнів 1-х класів. Робота з дітьми, які мають ознаки дезадаптації», «Перший раз у перший клас. Як допомогти дитині в навчанні?», «Психологічний супровід навчально-виховного процесу в 1 класі», «Обдарована дитина. Яка вона?», «Створення умов для виховання, розвитку й самореалізації кожної дитини».

У період навчання дитини в першому класі важливе значення має успішність адаптаційного періоду. Створення сприятливого середовища для адаптації дитини до навчання забезпечуватиме їй благополучний розвиток, успішне навчання та виховання. З цією метою та метою виявлення дітей з ознаками дезадаптації, психологами загальноосвітніх навчальних закладів проведено ряд досліджень. Батькам та класним керівникам дітей, у яких виявлено низький рівень адаптації, розроблено поради та рекомендації. З дітьми проведено корекційно - відновлювальну роботу.

У порівнянні з минулорічними дослідженнями адаптації 1-х класів виявлено, що на 5 % збільшився низький рівень шкільної дезадаптації.

Результати дослідження адаптації учнів 1-х класів до навчання в школі,
проведеного у 2012/2013 н. р. практичними психологами шкіл
Великомихайлівського району Одеської області

Загальна кількість респондентів	З них				Високий рівень адаптації				Середній рівень адаптації				Низький рівень адаптації «група ризику»			
	Дівчата		Хлопці		Всього		З них дівчат:		Всього		З них дівчат:		Всього		З них дівчат:	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
155	86	55%	69	45%	78	50%	47	30%	54	35%	28	18%	23	15%	11	7%

Заслуговує на увагу семінар – практикум для вчителів 1 класів на базі Великомихайлівського НВК з теми : «Впровадження нової програми. Обмін інформацією щодо реалізації змісту Державного стандарту початкової освіти у ЗНЗ Великомихайлівського району». У березні 2013 року в Полезненській ЗОШ 1-111 ст. проведено круглий стіл «Розвиток творчих здібностей першокласників.» Вчителі 1 класу поділилися досвідом роботи. Проведена робота з молодими вчителями на тему «Особливості оцінювання та проведення уроків в 1 класі»

У 2012-2013 н.р. результативно працювало РМО вчителів початкових класів, проведено 4 запланованих засідання, на яких розглядалися наступні питання:

- Про затвердження Державного стандарту початкової освіти.
- Адаптація першокласників у школі.
- Зміни за новою програмою за освітніми галузями.
- Словесне оцінювання навчальних досягнень першокласників.
- Використання ігрових моментів на уроках з шестирічними учнями.
- Особливості навчання та виховання першокласників в умовах впровадження нової програми за новим Державним стандартом.
- Інтерактивні методи навчання на уроках математики в 1 класі.
- Ознайомлення з особливостями змісту та методикою викладання предметів за новими програмами.
- Розроблено та надано методичні рекомендації щодо навчання у першому класі за новою програмою.

Всі члени РМО проявляють активність , цікавляться науковою та методичною літературою , завжди готові поділитися досвідом роботи.

Проведено навчання молодих учителів «Особливості оцінювання та проведення уроків у 1 класі»

З метою психолого - педагогічної грамотності батьків з питання виховання шестирічок , проведено батьківські збори : «Взаємодія сім'ї та

школи для успішної адаптації дитини », «Виховання без конфліктів», «Роль батьків у житті дитини».

Особлива увага приділяється збереженню та зміцненню фізичного здоров'я учнів, їх моральному та громадянському вихованню. Із цією метою була організована співпраця вчителів та батьків: проведення індивідуальних консультацій, вивчення індивідуальних можливостей та стану здоров'я кожного першокласника, впровадження здоров'язберігаючих технологій навчально-виховного процесу. При складанні розкладу уроків першокласникам, адміністрація навчальних закладів дотримувалась оптимального співвідношення навчального навантаження протягом дня, тижня з урахуванням психофізіологічних та фізичних можливостей першокласника. Четвер - розвантажувальний день. З метою уникнення перевантаження впродовж вересня-листопада на четвертих уроках учителі використовували нестандартні форми організації навчального процесу (уроки-екскурсії, уроки-імпровізації, уроки-ігри, уроки-театралізації).

Навчально-виховний процес у перших класах забезпечують дипломовані спеціалісти початкової школи, які обізнані з психолого-педагогічними та віковими особливостями учнів, володіють і використовують у практичній роботі сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології. Всі вчителі, які будуть викладати інформатику в 2 класі пройшли 40-годинні курси підвищення кваліфікації на базі Одеського обласного інституту удосконалення вчителів «Сходинки до інформатики». З даною категорією вчителів проведено цикл семінарів-практикумів із використанням програм GCompris, RapidTyping, Scratch, TuxPaint, семінар «Сходинки до інформатики. Особливості викладання предмета у 2 класі». В ході семінару ознайомилися з метою і завданням інформаційно - комунікаційного компоненту освітньої галузі «Технології» за новими державними стандартами, особливостями побудови та змістові лінії програми «Сходинки до інформатики», використанням програмного забезпечення курсу, переліком рекомендованих підручників та посібників.

**ВЕЛИКОМИХАЙЛІВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ**

ВІДДІЛ ОСВІТИ

Н А К А З

10.06.2013

№129

смт Велика Михайлівка

*Про вивчення стану готовності
загальноосвітніх навчальних закладів
до впровадження Державного Стандарту
базової та повної загальної середньої освіти*

На виконання наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27 лютого 2013 року № 218 «Про вивчення закладів до впровадження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», наказу та листа Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації від 2 квітня 2013 р. № 133/ОД/2 та 4.06.2013 р. № 1243/02/05 «Про вивчення стану готовності загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження Державного Стандарту базової та повної загальної середньої освіти», з метою вивчення готовності загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження нового Державного стандарту початкової, базової та повної загальної середньої освіти в 2-х та 5-х класах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392

НАКАЗУЮ:

1. З метою вивчення стану готовності загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження нового Державного стандарту освіти в 2-х та 5-х класах провести:

1.1. Перший етап Акції 17 червня 2013 року: вивчення стану готовності до впровадження нового Державного стандарту освіти в 2-х та 5-х класах у відділі освіти та навчальних закладах Великомихайлівського району Одеської області згідно з додатком №1

- 1.2. Другий етап Акції 19 червня 2013 року: робота з делегацією Великомихайлівського району Одеської області на базі навчальних закладів Фрунзівського району згідно.
2. Затвердити склад делегацій Великомихайлівського району для участі у другому етапі Акції згідно з додатком 2.
3. Покласти відповідальність за вирішення організаційних питань на Лукіянчук Н.П., завідувачку районним методичним кабінетом.
4. Завідувачці районним методичним кабінетом Лукіянчук Н.П.:
 - 4.1. Довести до керівників загальноосвітніх навчальних закладів перелік питань, за якими вивчається стан готовності навчальних закладів до впровадження нових Державних стандартів згідно з додатком 3.
 - 4.2. Створити необхідні умови для реалізації акції «Дай руку, першокласнику!» до 20 серпня 2013 року.
 - 4.3. Узагальнити матеріали відповідно до п. 4.1. цього наказу і подати їх до Департаменту і Одеського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Одеської обласної ради до 20 червня 2013 року.
5. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Начальник відділу освіти

Т.С.Толмачевська

З наказом ознайомлені

Додаток 3
до наказу відділу освіти
Великомихайлівської райдержадміністрації
від 10.06.2013 №129

**Перелік питань
щодо вивчення стану готовності навчальних закладів
до впровадження нового державного стандарту в 2-х та 5-х класах
у 2013-2014 навчальному році директорами шкіл
під час проведення Акції**

1. Санітарно-гігієнічний стан загальноосвітнього навчального закладу. Наявність внутрішніх туалетів. Шляхи вирішення у разі їх відсутності.

2. Організація харчування. Обмін досвідом. Спільний пошук найкращої моделі організації харчування дітей у навчальному закладі.

3. Організація медичного обслуговування учнів. Шляхи вирішення питань облаштування медичного кабінету у ЗНЗ, організації медичних оглядів учнів. Який варіант медичних оглядів ефективніший – в школі чи в медичній установі?

4. Стан оснащення загальноосвітнього навчального закладу комп'ютерною технікою. Як планується забезпечити якісне викладання інформатики у 2-х та 5-х класах.

5. Кадрове забезпечення організації навчально-виховного процесу. Обговорення питань підвищення кваліфікаційного рівня та кваліфікації вчителів інформатики, іноземної мови, початкових класів які викладатимуть у 2-х та 5-х класах. Шляхи вирішення проблеми залучення молодих спеціалістів.

6. Організація доступу вчителів до Інтернету.

7. Обговорення змісту сайту навчального закладу. Якщо сайту немає - пошук шляхів вирішення проблеми. Якими сайтами здебільшого користується директор школи.

8. Обмін досвідом щодо запровадження здоров'язбережувальних технологій та вивчення фізичної культури за модулями згідно потреб учнів.

9. Готовність до запровадження мотиваційних шкал оцінювання учнів початкової школи з фізичної культури, мистецтва, основ здоров'я.

ОЦІНЮВАННЯ ЯК СТИМУЛ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність проблеми. Мотивація позитивного ставлення учнів початкових класів до навчання, як нового виду їх діяльності (і не тільки ігрової), у великій мірі залежить від педагогічної оцінки, оскільки вона, як відомо, допомагає коригувати працю школярів, по-різному впливає на взаємини в класі, зрештою, створює певну навчальну атмосферу. Вивчення шкільної практики, досвіду вчителів-новаторів, а також аналіз наукової літератури засвідчує, що основою оптимального впливу оцінки на навчання і виховання учнів є насамперед розумна любов до дітей, тобто така любов, яка органічно поєднується з вимогливістю до них, враховує їх творчі задатки і можливості, особливості фізіологічного і психічного розвитку.

Стан дослідження. Даною проблемою дослідження займалися такі педагоги, психологи та вчителі-методисти як С.Близнюк, Н.Зубалій, Ю.Бабанського, Н.Калінченко, Ш.Амонашвілі та інші.

Мета статті. Оцінюючи учбову діяльність учнів, учитель повинен пам'ятати, що любов – творець усього доброго, піднесеного, світлого. Педагог має завжди враховувати, що любов дитини до предмета, який він викладає, а, отже, й бажання вчитися значною мірою визначається її повагою і любов'ю до нього, вчителя. При цьому слід мати на увазі, що дитина вміє любити того, хто її любить. Однак, любов учителя до дітей передбачає насамперед глибоке вивчення всіх рис особистості кожного вихованця - як сильних, так і слабких, позитивних і негативних, тобто його індивідуальних відмінностей. У початковій школі, особливо у 1-2 класах, коли учні ставляться до вчителя некритично, із своєрідним обожнюванням, ця любов оберігає їх від помилок, необдуманих вчинків, надихає на чесні і благородні справи. Великого значення любові вчителя до учнів у процесі навчання й виховання надавав, В.О.Сухомлинський. Він, зокрема, писав: „Перша, найголовніша і найважливіша якість, без якої педагог не може бути директором, як і не кожна людини може бути педагогом, - це глибока любов до дітей, органічна потреба в дитячому колективі, глибока людяність і здатність проникнути в духовний світ дитини, зрозуміти, відчути в кожному з вихованців особисте, індивідуальне” [5,с.31].

Як бачимо, видатний педагог наголошує на необхідності індивідуального підходу до кожного учня, розуміння його внутрішнього світу, формуванні в класному колективі атмосфери взаєморозуміння й гуманності, на поєднанні любові вчителя до дітей з любов'ю до того предмета, який він викладає. Лише за таких умов ці благородні почуття стають рушійною силою, основою

формування у школярів позитивного ставлення до навчання, приносять їм радість і задоволення від досягнутих успіхів.

Вивчаючи дитину, вчитель відриває для себе все нові й нові якості в її розвитку. Він бачить їх у процесі позакласної роботи, викладання нового матеріалу і насамперед під час опитування учнів, коли найбільше напружені інтелектуальні, вольові й моральні сили школярів. Саме під час опитування педагог помічає немало такого в поведінці учня, що дає відповідь на раніше поставлені запитання або народжує нові, які йому потрібно досліджувати у майбутньому. Любов до дітей позитивно впливає на їх психічну діяльність, сприяє активізації пам'яті, уваги, мислення, формує бажання і вміння відповідати, впевненість у правильності відповіді. Адже любити учня означає зробити все можливе для того, щоб він глибоко оволодів знаннями, уміннями, навичками, правильно обрав свій життєвий шлях. Найактивніше проявляти цю любов -турботу, любов – вимогливість учитель повинен у процесі опитування й оцінювання знань школярів, від результатів якого залежить душевний комфорт учнів, бажання оволодіти знаннями, пізнавати складний світ людського буття, самоутверджуватися в ньому.

Важливою передумовою успішного й об'єктивного оцінювання учнів є доброзичливість. Свого часу В.О. Сухомлинський з цього приводу слушно зазначив: „Оцінка лише тоді стає стимулом, який спонукає до активної розумової праці, коли взаємини між учителем і учнем побудовані на взаємному довір'ї і доброзичливості...”[5,с.465]. Доброзичливість, як постійна риса педагога проявляється насамперед у створенні найбільш сприятливої ситуації, в якій школярі могли б оптимально продемонструвати свої досягнення. Ця ситуація зумовлюється діями вчителя, його зверненням до учнів, мотивацією оцінки, реакцією на їх поведінку, його тоном, зауваженнями. Якщо при загалом доброзичливих стосунках між учнями і вчителем останньому доводиться виставляти незадовільну оцінку, вона не ображає школяра, а стимулює його до більш активної, напруженої навчальної праці. Коли ж таку оцінку ставить учитель, якого не люблять учні, то деякі з них розглядають її не як оцінювання рівня своїх знань, а як вияв ставлення педагога до себе, що викликає сильні негативні переживання. Як наслідок – учні неправильно сприймають поставлену їм оцінку, вважають її необ'єктивною, і вона не може через це належним чином виконати своїх освітніх та виховних функцій. Загальновідомо, що доброзичливий мікроклімат у класі починається з появою вчителя, зі слів привітання, тону, яким воно мовиться: спокійно, без пафосу, але й небайдуже. Почувши своє прізвище під час опитування, дитина

по голосу відразу відчуває настрій педагога. Лагідне звертання до неї налаштовує на спокійну, впевнену, загалом правильну відповідь. Тому досвідчений учитель, готуючись до уроку, продумує не тільки те, як він викладатиме навчальний матеріал, на що акцентуватиме увагу учнів а й як поводитиметься на уроці, щоб хвилювання дітей звести до мінімуму, вселити їм упевненість у власних силах.

У процесі навчання дуже важливо не поспішати з негативною оцінкою діяльності дитини. Учитель як тонкий психолог повинен враховувати те, що ніщо так не пригнічує дитину, як усвідомлення безперспективності, як думка про свою бездарність, невміння вчитися. Якщо робота учня все ж таки оцінюється негативно, то при загальній прихильності до нього, за доброзичливої атмосфери, коли відчувається віра педагога в можливості дитини, негативна оцінка сприймається спокійніше, вона навіть стимулює учня до наполегливішої праці [1].

Спостереження за діяльністю шестирічних першокласників свідчать, що їхня старанність в оволодінні знаннями не завжди дає бажані результати. Тому слід враховувати і ставлення до навчання, підтримувати зусилля учнів там, де ще не досягнуто належних результатів. Проте навіть ці намагання школяра заслуговують на те, аби учитель відзначив їх, оцінив як позитивні досягнення.

Учні початкових класів, як відомо, на уроках досить часто припускаються помилок. Різке зауваження педагога може знизити активність школяра, особливо нерішучого. Тому вчитель має тактовно поправити вихованця. Іноді він може запропонувати: „Послухай, як відповідатимуть Іра, Юра”. В іншій ситуації педагог зауважує: „Стараються мої діти, пам'ятають пояснення. І Олеся встигає за всіма”. Лише тоді, коли вчитель упевнений, що помилка дитини — результат її неувважності під час пояснення нового матеріалу, варто висловити свою оцінку суворіше: „Я незадоволена тобою”, „Ти зовсім не слухав”.

Навіть поставивши учневі заслужену та ще й високу оцінку, вчитель все ж знаходить такі слова похвали і заохочення, які найбільшою мірою впливають на психіку дитини й стимулюють її до подальшого успішного навчання. Опитуючи учнів, педагог впливає на них не тільки об'єктивною оцінкою, а й продуманим, вагомим словом, яке заохочує учня, сприяє досягненню ним у майбут-ньому більш високих навчальних результатів (успіхів). Підкреслимо, що в процесі стимулювання молодших школярів, особливо учнів 1-2 класів, оцінкою їх знань, вмінь і навичок особливо велике значення має слово. Адже, слово, як ми знаємо, є дидактичним компонентом управління процесом навчання і в основі мовленнєвого

спілкування українського народу лежать такі загальнолюдські норми та морально-етичні цінності, як доброзичливість, любов, лагідність, привітність, шаноба, гречність. Гуманна насиченість слова підкреслює потребу індивідів у духовному піднесенні [4, с.127]. Розумно впливати на школяра після виставлення йому об'єктивної оцінки – це вміння знайти такі слова й так їх сказати, щоб вони не залишали учня байдужим, а змушували його замислитись над тим, як підвищити якість своїх знань, як активізувати свою учбову діяльність. Майстерність учителя в тому й полягає, щоб під час викладу матеріалу так володіти словом, аби воно хвилювало, захоплювало, виховувало, спонукало до активної пізнавальної праці, до творчості.

Аналіз педагогічного досвіду засвідчує, що деякі педагоги оцінюють знання школярів залежно від їхньої поведінки. Переконані, цього робити не слід. Адже на учня й так надто активно впливає реакція класу щодо оцінки його роботи вчителем (пожвавлення, схвальні чи критичні репліки, навіть сміх з приводу невдалої відповіді). Реакція вчителя на це (а вона не залишається поза увагою класу) має сприяти зближенню дітей, вихованню в них доброзичливого, співчутливого ставлення один до одного. Тоді виховний вплив оцінки буде набагато значимішим, ефективним.

Оцінюючи діяльність молодших школярів, педагог мусить:

- а) усвідомити свої вимоги до учнівської діяльності;
- б) виявляти позитивні та негативні переживання, пов'язані з оцінкою;
- в) враховувати реакцію дітей на оцінку їх праці.

Вчені переконані, що в оцінці діяльності учнів особливо важливим є подолання формалізму. Так, Є.С.Березняк з цього приводу зазначав: „Виставлена вчителем оцінка повинна бути стимулом, повинна народжувати в учнів бажання краще вчитися, виховувати відповідальність за свою працю”[1]. Дослідження науковців і досвід практиків засвідчує, що з метою об'єктивності оцінювання необхідно враховувати не тільки вимоги програми, вікові та індивідуальні особливості учнів, а й те, яку функцію виконує оцінка на даному уроці (контролюючу, дидактичну, виховну). Знаючи, що успішність учнів забезпечується співдружністю школи, сім'ї й суспільства, завдяки сумлінному виконанню кожною стороною своїх обов'язків, учитель повинен розкрити вимоги до оцінки знань учнів і тоді батьки і діти будуть орієнтуватися на вимоги і прагнутимуть сумлінно виконувати їх.

Зазначимо, що подолання формалізму в оцінці результатів праці школярів, виставлення їм об'єктивних оцінок дає можливість активізувати формування в них ряду позитивних якостей, і насамперед принциповості, чесності, справедливості. Доцільно також залучати учнів початкових класів до поетапних, процесуальних і результативних взаємооцінок, які формуються

на основі вмотивованих суджень педагога. Наприклад, серед виставлених робіт відібрати найвдаліші, тобто ті, де завдання виконані правильно, обґрунтувати свій вибір, виставити у куточку „Наші кращі роботи”. Підсумовуючи урок, варто наголосити на значенні виконаного завдання, показати, що вчитель задоволений успіхами дітей, їхньою активністю. Необхідно підбадьорити тих, хто мав труднощі. Досвідчені учителі залучають і самих учнів до оцінювання знань однокласників. Здійснюється це шляхом рецензування відповідей, що сприяє не тільки активізації їх уваги, а й формуванню таких якостей, як чесність, справедливість, переконує дітей, що виставлення об’єктивної оцінки – це дуже складна й відповідальна справа.[3].

Педагогам слід пам’ятати, що об’єктивні оцінки дають можливість батькам, школі, учням одержати правильне уявлення про справжній стан засвоєння школярами навчального матеріалу, адже успішне виховання учнів передбачає справедливу оцінку їх знань, умінь і навичок, що, власне, підвищуватиме мотивацію їх пізнавальної діяльності. Учитель повинен брати до уваги і той факт, що переживання дітьми оцінки результатів їх навчання і вплив цієї оцінки на мотивацію їхньої діяльності, залежить від гнучкості її застосування, від урахування особливостей кожного. Зазначимо, що індивідуальний підхід до учнів виявляється:

- а) при врахуванні емоційного стану кожної дитини та її можливостей;
- б) доброзичливому ставленні до неї;
- в) мотивації оцінки;
- г) гарантуванні успіху виконання навчального завдання;
- д) акцентуванні уваги колективу класу на успіхах товаришів [1].

Підкреслимо, що індивідуальний підхід до школярів полягає не в підвищенні чи заниженні до них вимог, а в умінні вчителя зважити на особливості вихованців, допомогти їм успішно виконати завдання. В. О. Сухомлинський слушно наголошував, що індивідуалізація оцінювання діяльності учнів дає змогу кожному пізнати радість успіху в навчанні. Він, зокрема, стверджував: „Радість успіху — це могутня емоційна сила, від якої залежить бажання дитини бути хорошою. Турбуйтеся про те, щоб ця внутрішня сила дитини ніколи не вичерпувалась”[5,с.466].

В оцінювання діяльності школярів індивідуальний підхід виявляється і у виборі способів пояснення вимог, у тому, як ставить учитель запитання, в мотивації оцінки. Зумовлено це тим, що одну й ту ж оцінку учні сприймають по-різному. Для дітей, впевнених у своїх силах, немає потреби постійно підкреслювати їхні досягнення. Дехто з учителів вважає, що вони дотримуються індивідуального підходу в оцінюванні знань учнів, коли

пропонують легкі завдання невстигаючим школярам і значно складніші—сильним. Насправді ж тут має значення насамперед те, як саме вчитель ставить свої запитання. Наприклад, для шестиліток, які добре вчаться, можна пропонувати запитання у будь-якому порядку. Учня, котрий має посередні знання, краще опитувати в такій послідовності, щоб він міг дати відповідь на перше запитання. Це додасть йому впевненості й допоможе відповісти на інші, складніші запитання. Відповідь може бути розгорнутою, детальною чи стислою, але завжди правильною.

Індивідуалізація оцінювання виявляється і також у створенні вчителем такої ситуації, коли успіх однозначно гарантований. Кожна робота дитини має бути для неї хай і незначним, але все ж таки поступом уперед. Для цього слід забезпечити школярам, особливо з низькою успішністю, посилену розумову працю, доступні для них шляхи подолання труднощів, зацікавити роботою, завдяки якій вони постійно б розвивалися інтелектуально. Однак наші спостереження засвідчують, що принцип гарантованого успіху не слід розуміти так, начебто взагалі треба уникати ситуацій, в яких би діти зазнавали невдачі, допускали якісь помилки. Головне, щоб вони були тимчасовими і не руйнували в цілому позитивне ставлення учнів до навчання. Реалізація гарантованого успіху — важлива передумова створення у класі атмосфери життєрадісності й оптимізму. Мета негативного оцінювання полягає в тому, що воно змушує дитину замислитися над власною поведінкою, а потім виправити зазначені недоліки. Підкреслимо, що в оцінюванні діяльності першокласників слід, по можливості, користуватися найменш суворими видами негативної оцінки, виявляти при цьому педагогічний такт. Зауважимо, що дотримання психолого-педагогічного такту в оцінюванні знань, умінь і навичок — обов'язкова умова успішного виховання учнів, показник педагогічної культури вчителя. Педагог має діяти тактовно завжди, на кожному кроці, і в першу чергу тоді, коли оцінює навчальні досягнення молодших школярів. Щоб вдосконалювати знання, вміння і навички та виховувати учнів оцінкою в процесі її виставлення, необхідно насамперед дати їм можливість переконатися, що вчитель дуже уважно слухає їх відповіді, детально зважає усі „за” і „проти” і намагається бути об'єктивним, справедливим. Безтактовність учителя іноді проявляється в порівнянні навчальних успіхів різних учнів. Однак справжній педагог повинен пам'ятати, що так, як діти мають різний колір волосся, різні фізичні можливості, так само вони бувають неоднаковими за своїм інтелектом, психічними властивостями. Правильно, тактовно організована перевірка і оцінка знань учнів являє собою, на думку В.О. Сухомлинського, обмін духовними багатствами, передачу їх з розуму в розум, із серця в серце. При

такому контролю в дітей формується бажання не тільки самим добре підготуватися до уроку і належним чином відповісти, а й допомогти у цьому товаришам [2].

Досвід переконує, що глибоке знання свого предмета, майстерність його викладання, енциклопедична освіченість та інші важливі професійні якості, які так високо цінують школярі у своєму наставникові, можуть бути перекреслені лише безтактністю вчителя. Через це кожний педагог повинен за будь-яких обставин залишатися вимогливим, об'єктивним та ідеально тактовним. Але слід брати до уваги і те, що в процесі навчальної діяльності учні досить часто зустрічаються з різними труднощами. Зумовлено це недостатнім рівнем їхніх умінь і знань. Саме незнання, невміння самостійно працювати викликає негативне ставлення до навчання. Вчитель має вчити учнів мобілізувати свої зусилля на виконання поставленого завдання. „Виконуючи вправу, не поспішайте”,— застерігає педагог. „Будьте старанними і працелюбними, тоді багато знатимете і вмітимете”,— звертається він до дітей, котрі не досить старанно виконують завдання. Спонукаючи учнів до активної навчальної діяльності на уроці, вчитель має обов'язково звернути увагу на пасивних школярів. Наприклад, хлопчик під час пояснення матеріалу був неуважний, але підняв руку для відповіді. Розуміючи, що він може помилитися, педагог радить: „Васильку, дуже добре, що ти хочеш відповісти, але спочатку послухаємо Наталочку, а потім відповідатимеш ти. Згода?” Таке звертання вчителя, за нашими спостереженнями, мобілізує увагу учня, позитивно впливає на його відповідь. Індивідуальний підхід учителя в оцінювання діяльності учнів виявляється в педагогічному такті.

Висновки. Отож педагогічна оцінка — важлива умова формування позитивного ставлення до навчання при створенні емоційно позитивної навчальної атмосфери в класі. Найбільш ефективний вплив на діяльність учнів оцінка вчителя матиме тоді, коли враховуються психолого-педагогічні умови її впливу: доброзичливе ставлення до дітей; оцінювання не лише результату, а й зусиль кожної дитини; мотивування та об'єктивність оцінки, індивідуальний підхід; ставлення учня до навчання, вчителя та ровесників; усвідомлення вимог учителя, реакція на оцінку, вплив її на діяльність, віра вчителя в сили і можливості школярів, створення реальних умов для досягнення успіхів у навчанні.

Література:

1. Близнюк С.Л. Роль оцінки у вдосконаленні знань, умінь і навичок учнів. – К. –1990. –48 с.
2. Зубалій Н.П. Вплив оцінки на ставлення шестирічних першокласників до навчання // Початкова школа 1990. –№ 5. - С.27-30.
3. Калініченко Н.І.Шлях до дитячих сердець // Українська мова і література в школі. – 1992.–№ 1. С.64-65.
4. Стефюк С.К. Деякі аспекти етнопедагогічної освіти як можливості духовно-творчого розвитку особистості // Педагогіка і психологія - 1998. - №2 - С.127.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5 т. - К., 1976. - Т. 2. - С. 466; - Т.4. - С. 31; Т.2 - С465.

ЗМІСТ

<i>Наказ МОНМС України "Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня " <small>Ошибка! Закладка не определена.</small></i>	
<i>Лист МОН України "Про навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів та структуру</i>	<i>7</i>
<i>Лист МОН України "Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах ЗНЗ і вивчення базових дисциплін в основній школі "</i>	<i>15</i>
<i>Лист МОН України " Про організацію навчально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013/2014 навчальному році"</i>	<i>22</i>
<i>Довідка щодо результатів впровадження Державного стандарту початкової освіти у Великомихайлівському районі</i>	<i>28</i>
<i>Наказ відділу освіти " Про вивчення стану готовності загальноосвітніх навчальних закладів до впровадження Державного Стандарту базової та повної загальної середньої освіти</i>	<i>31</i>
<i>Оцінювання як стимул навчальної діяльності молодших школярів.....</i>	<i>34</i>